

UMELECKÁ LITERATÚRA MEDZI ĽUDÍ PROSTREDNÍCTVOM SERVICE LEARNINGU

ARTISTIC LITERATURE TO PEOPLE THROUGH SERVICE-LEARNING

Zuzana Bariaková

Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy FF UMB v Banskej Bystrici

Martina Kubealaková

Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy FF UMB v Banskej Bystrici

Abstract:

This paper presents a brief background of the introduction of the service-learning strategy to education and presents relations between service-learning and Slovak language and literature. The evaluation of a survey carried out among students of the Slovak language and literature in all study programmes of the Faculty of Arts, Matej Bel University in Banská Bystrica is a part of the paper. The objective of the paper is to determine the needs of the community and the individuals, and the students' ideas on how to contribute to future satisfaction of the identified needs. Besides the interest in the development of more universal skills such as the organizational and communication ones in particular, the needs closely linked to the object of study were also specified. These are the needs to improve the art of recitation (diction), to be able to choose an interesting text or its part with respect to a target group and objectives, to process a text in a creative manner, and to encourage readers' interest and reading literacy efficiently and creatively. The second part of the paper consists of a concise reflection on the basic issues of reading literacy and a few activities focused on the support of readers' interest development. The conclusions implicitly react on the fundamentals of the service-learning strategy and introduce the basic lines of the "Univerzitná noc literatúry (University Literature Night)" project. Regarding its nature, the project is a suitable and interesting activity, reflecting the intersection of the identified needs, and its implementation enables the satisfaction of the needs in respect to all participating units.

Key words:

Service learning, Slovak language and literature, need, practice

Úvod

Základnou myšlienkou stratégie service learning je téza o prieniku potrieb študenta/študentky, komunity a organizácie (školy). To implikuje jej zameranie nielen na proces učenia, ale aj na proces učenia sa, z čoho vyplýva základná definícia vytvorená výskumným kolektívom z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Podľa nej je **service learning aktívnou stratégiou učenia a učenia sa založenou na službe v prospech iných s cieľom formovania občianskej zodpovednosti a rozvoja osobnosti študentov a študentiek**. Pri takto vymedzenom chápaní je nevyhnutné vždy nanovo definovať potreby študentov/študentiek, potreby komunity

a potreby organizácie. Na ich prienik sa potom reaguje cielene zvolenou aktivitou, ktorá pri dodržaní všetkých stanovených zásad (Cooper (2005), Fiske (2001), Hall, D. – Hall, I. (2002) atď.) môže vyústiť do úspešného naplnenia zistených potrieb.

V súlade s daným chápaním stratégie service learning sa v mesiaci máj 2013 zrealizoval medzi študentmi a študentkami UMB v Banskej Bystrici dotazníkový prieskum, ktorého cieľom bolo identifikovať potreby a preferencie študentov a študentiek vo vzťahu k zavedeniu service learningu do ich vzdelávania (výsledky prieskumu sú interpretované napríklad v príspevku z konferencie v Prešove (2013)). Z dotazníka vyplynuli tri hlavné požiadavky: zvýšenie časovej dotácie a metodickej orientácie zameraných na 1. rozvoj komunikačných zručností; 2. implementáciu teórie do praxe; 3. rozvíjanie schopností v oblasti projektovania a rozvíjanie organizačných schopností. Prieskum dokázal, že väčšina z oslovených študentov a študentiek vníma svoju spoluzodpovednosť za vlastnú odbornú profiláciu v zmysle možností, ktoré im ponúkajú vybrané študijné programy.

Vychádzajúc z charakteristiky absolventov študijných programoch zahŕňajúcich slovenský jazyk a literatúru (flexibilný, jazykovo-komunikačne kompetentný, literárnovedne fundovaný a esteticky citiaci špecialista schopný uplatniť sa v širokej spoločensko-kultúrnej sfére napríklad ako znalec v oblasti výučby, kultivácie a výskumu slovenského jazyka a literatúry, slovenčiny ako cudzieho jazyka, zamestnanec kultúrnej sféry, odborník v oblasti cestovného ruchu, expert na prezentovanie a ochranu (najmä písomných/tlačených) kultúrnych artefaktov, odborník v umeleckej produkcii a jej riadení a pod.) a výsledkov realizovaného prieskumu, autorky príspevku uskutočnili nadväzujúci prieskum zameraný na študentov a študentky slovenského jazyka a literatúry v rôznych študijných odboroch (učiteľstvo, jednodoborové a medziodborové štúdium v kombinácii s prekladateľstvom a tlmočníctvom), pričom, ako sa ukázalo, aj v zúženej podobe danej skonkrétnením prieskumnej vzorky v mnohom kopíroval, a teda potvrdil, už v máji získané výsledky. Z nich opätovne vyplýva, že študentom a študentkám najviac chýba (najviac preferujú a žiadajú) prepojenie teórie a ich budúcej praxe (67 %).

Organizácia prieskumu

Organizácia prieskumu vyplývala z dlhodobých zámerov projektovej aktivity *Rozvoj inovatívnych foriem vzdelávania na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici* podporenej zo zdrojov Európskej únie s cieľom dodržať všetky vopred stanovené požiadavky. Prieskum prebiehal v troch etapách. V prvej etape išlo o terénny zber dát, ktorý sa realizoval v novembri 2013. V druhej etape sme štatisticky spracovali výsledky prieskumu a v tretej etape interpretujeme výsledky a formulujeme závery.

Na dosiahnutie analyzovaného vytýčeného cieľa prieskumu sme využili anketu ako nástroj na hromadné zisťovanie faktov v súvislosti s respondentmi. Anketa pozostávala z troch otázok: 1. Aký typ kultúrnych podujatí v súvislosti s vašou budúcou profesiou najviac absentuje vo vašom regióne? 2. Aký typ podujatia by ste v súlade s vašou odpoveďou na otázku číslo jeden vedeli pripraviť spolu so žiakmi a žiačkami v rámci predmetu slovenský jazyk a literatúra? 3. Akú zručnosť by ste chceli posilniť alebo vám chýba v súvislosti s vami navrhnutými aktivitami? Vzhľadom na fakt, že v našom prieskume išlo o osobný zber dát, návratnosť bola stopercentná. Novembrového prieskumu sa zúčastnilo 57 respondentov a respondentiek študujúcich na Filozofickej fakulte UMB v Banskej Bystrici v magisterskom stupni. Výber bol cielene zameraný na druhý stupeň vysokoškolského vzdelávania, pretože pre validitu a reliabilitu prieskumu bolo dôležité, aby prieskumná vzorka mala už absolvovanú väčšiu časť pedagogickej

praxe (cca od 24 po 72 praxových hodín) najmä v súvislosti s otázkou číslo 2 a 3. S ohľadom na ciele prieskumu sme nepokladali za nutné zisťovať údaje o pohlaví a ani o regióne, z ktorého pochádzajú, pretože nám nešlo o zhodnotenie kultúrnych možností podľa regiónov, ale o identifikáciu chýbajúcich kultúrnych elementov a predovšetkým o možnosť ich čiastočného pokrytia činnosťou učiteľa/učiteľky SJL v spolupráci so žiakmi a žiačkami a komunitou.

Vyhodnotenie prieskumu

V prvej otázke (*Aký typ kultúrnych podujatí v súvislosti s vašou budúcou profesiou najviac absentuje vo vašom regióne?*) sme respondentov štylizovali do pozície komunity, aby sme tak zistili regionálnu dostatočnosť/nedostatočnosť realizácie kultúrnych podujatí a ich subjektívne reflektovanie. Medzi najčastejšie odpovede patrili absentujúce besedy so súčasnými spisovateľmi (81 %), divadelné predstavenia (42 %), pamätné miesta, pamätné izby (35 %), festivaly (30 %), knižné podujatia (21 %), recitačné súťaže (17 %), regionálne noviny zamerané na kultúru (14 %), možnosť mladých zapojiť sa do kultúry v obci (10 %). Až 46 % opýtaných uviedlo všeobecnú odpoveď, že im chýba „kultúra vôbec“.

V druhej otázke (*Aký typ podujatia by ste v súlade s vašou odpoveďou na otázku číslo jeden vedeli pripraviť spolu so žiakmi a žiačkami v rámci predmetu slovenský jazyk a literatúra?*) sa objavovali odpovede logicky v nadväznosti na chýbajúce komunitné potreby, ale už skĺbené s budúcou profesiou a s predpokladaným záujmom zo strany školy ako inštitúcie a žiakov a žiačok: organizovanie besied (77 %), zorganizovanie kultúrneho podujatia pre obec/mesto (60 %), čítačky (60 %), nácvik ochotníckeho divadla pre školu a obec (39 %), vytváranie priestoru (aj fyzického) pre prezentovanie regionálnych autorov a autoriek (35 %), vydávanie školských novín s kultúrnou rubrikou (10 %) atď.

Posledná otázka (*Akú zručnosť by ste chceli posilniť alebo vám chýba v súvislosti s vami navrhnutými aktivitami?*) bola motivovaná odkrytím viacerých problémov. Zaujímala nás jednak miera súvzťažnosti medzi obsahom vysokoškolského vzdelávania a jeho implementáciou do praxe, t. j. to, čo sa ukázalo, že štúdium nepokrýva (z rôznych dôvodov), a jednak schopnosť sebahodnotenia v súvislosti s možnosťami úspešne realizovať plánované aktivity. Ako najviac žiadané zručnosti sa objavovali zručnosť plánovať v čase (79 %), propagovať (60 %), získavať financie (predpokladáme, že sa tým myslel fundraising) (53 %), vyberať zaujímavé texty pre divadelné stvárnenie (28 %), manažovať (25 %), ovládať správnu techniku reči (23 %), viesť stretnutie/rokovanie na profesionálnej úrovni (21 %) atď. Pomerne vysoké percento (67 %) odpovedí sa koncentrovalo do oblasti **posilniť zručnosť vo výbere vhodných textov (umeleckých aj neumeleckých) tak, aby boli atraktívne nielen pre žiakov a žiačky, ale aj mimoškolské publikum**. Tento výsledok nás nielen zaujal, ale aj inšpiroval k hľadaniu aktivity, ktorá by reagovala na prakticky všetky odkryté potreby.

Študenti a študentky slovenského jazyka a literatúry prejavili záujem o získanie zručností vo výbere reprezentatívnych textov na kultúrno-spoločenské podujatie. Sú si vedomí špecifickosti pedagogického procesu, t. j. procesu s výraznou mierou predpísaného obsahu a menšou mierou variability, ktorého cieľ sa v súčasnosti často **nivelizuje** do podoby naplniť definované štandardy a pripraviť žiakov a žiačky na úspešné absolvovanie štandardizovaných získavaní dát (Monitor, písomná časť maturitnej skúšky, PISA testy a pod.). Avšak výchovno-vzdelávací proces má za cieľ aj **formovať komplexnú osobnosť žiaka**, ktorý disponuje nielen individuálnou úrovňou

nadobudnutého vzdelania, ale aj schopnosťou využiť ho v začleňovaní sa do spoločnosti. Filozofia školského pôsobenia, no azda viac aktuálne spoločenské vnímanie edukácie často zabúdajú na žiaka ako na originálnu a tvorivú bytosť s nenapodobiteľným svetom. Zhrňujúc spolu s rakúskym literárnym vedcom a filozofom Konradom Paulom Liessmannom (2010), sa súčasná politika vzdelávania zameriava nie na vlastné obsahové problémy, ale, zveličene, sa redukuje na fetišizáciu rôznych porovnávacích rebríčkov, ktoré vníma ako špecifickú formu nevzdelanosti, ako chýbajúci úsudok, pretože podľa neho ide o mylnú predstavu, že posudzovať znamená kvantifikovať.

Ako vyplynulo z prieskumu, študenti a študentky vidia potenciál práce s umeleckým a neumeleckým textom nielen v školskom prostredí a tradičnými metódami a formami, ale aj mimo neho. Spája sa tu jednak ich profesionálny záujem, ale aj občiansky aktivizmus v zmysle šírenia kultúry v ich bezprostrednom okolí, do ktorého chcú v budúcnosti zapájať aj svojich žiakov a žiačky. Niektoré regióny poskytujú dostatok kultúrnych stimulov, iné v tomto zaostávajú, avšak len v menšej miere je ich predmetom kniha a čítanie. Pri prezentovaní sa ešte stále zanedbáva marketingová stránka podujatí, v súťaži o pozornosť verejnosti preto napríklad čítačky alebo besedy s autormi a autorkami v porovnaní s festivalmi, koncertmi, divadelnými predstaveniami „ťahajú za kratší koniec“.

Čitateľské záujmy a čitateľská gramotnosť

Čitateľské záujmy a čitateľská gramotnosť sú vo vzájomnej interakcii, pričom, ak je technika čítania a čítanie s porozumením na veku zodpovedajúcej úrovni, potom vo všeobecnosti platí, že úroveň čítania vplyva na mieru záujmu o literatúru a tento záujem sa súčasne odráža v kvalite čitateľských zručností.

Čitateľskou gramotnosťou sa rozumie „porozumenie a používanie písaných textov a uvažovanie o nich pri dosahovaní osobných cieľov, rozvíjaní vlastných vedomostí a schopností a pri podieľaní sa na živote spoločnosti“ (*Čitateľská gramotnosť slovenských žiakov v štúdiu PISA 2003*). Technika čítania a čítanie s porozumením sa tak vnímajú ako fundamentálne zručnosti, ktorých stupeň osvojenia sa odráža prakticky v každej sfére ľudského pôsobenia. Je potom zrejmé, že formovanie čitateľskej gramotnosti sa stáva neuralgickým bodom vzdelávania, ktorý pritom vôbec nie je limitovaný predmetom slovenský jazyk a literatúra, aj keď podľa platných učebných osnov jednotlivých predmetov sa zdôrazňuje najmä pri celi vyučovania literatúry (bližšie: učebné osnovy predmetu). Uvedenú skutočnosť reflektovalo aj 67 % opýtaných, ktorí uviedli nižšiu mieru zručnosti práve vo výbere zaujímavého a pre cieľovú skupinu a stanovený cieľ vhodného textu alebo jeho časti. Nejde pritom len o mieru orientácie sa v knižnej produkcii, o získavanie informácií, ale aj porozumenie, interpretáciu a uvažovanie o obsahu a forme a ich hodnotenie. Zvládnutie týchto činností podľa V. Oberta (1994) zodpovedá trom fázam recepčne produktívnej práce s textom: motivačnej, interpretačnej (proces prenikania k sémantike textu a k estetickému zážitku) a záverečnej (následné produkčné a reprodukčné činnosti žiakov (esteticko-výchovné činnosti: výrazné čítanie a prednes, dramatizácia, dialogizované čítanie a pod.)). Výsledky vyplývajúce z viacerých realizovaných výskumov (napr. Germušková (2007); Eliášová (2009); Polgáryová (2010); Kopáčiková (2011); PISA 2012) sú v spoločnosti často vnímané ako dôkazy menej kvalitného vzdelávania a nižšej úrovne vzdelania a stupňa zvládnutia čítania s porozumením aj s ohľadom na umiestnenia slovenských študentov a študentiek v medzinárodných porovnávaniach. Je však dôležité správne interpretovať dané ukazovatele a nevnímať

ich ako „jednoznačné dôkazy neúspechu“. Avšak nižšia miera úspešnosti v úlohách súvisiacich s čitateľskou gramotnosťou nás inšpiruje hľadať spôsoby, ako vzbudiť záujem o čítanie a prostredníctvom neho ju zvyšovať.

Medzi aktivitami zameranými na rozvoj čitateľských záujmov žiakov a žiačok môžeme najčastejšie objaviť rôzne varianty typu „predstavím ti knihu“, „triedna knižnica“, „čitateľský kútik“, „prečítaj knihu, ktorú čítali Tvoji rodičia“, „čitateľská štafeta“ a iné. Podstatou všetkých je vytvoriť blízky vzťah ku knihe, často ju formou prezentácie predstaviť, ale najmä motivovať k jej prečítaniu aj ostatných.

Výbornou možnosťou ako **posilňovať zručnosť vo výbere vhodných textov (umeleckých aj neumeleckých) tak, aby boli atraktívne nielen pre žiakov a žiačky, ale aj mimoškolské publikum**, a zároveň naplniť požiadavku o kultúrnom podujatí v oblasti literatúry je tzv. Noc literatúry, ktorá prebieha v rovnakom termíne v rôznych mestách celej Európy. Jej cieľom je zoznámiť čitateľov a čitateľky s dielami európskych autorov a autoriek na netradičných – s literatúrou bežne nespájaných – miestach (v Banskej Bystrici sa v roku 2011 čítalo v Biskupskom paláci, v hoteli a reštaurácii Národný dom, na Radnici, v Landartovej galérii Skalka Periférnych centier v Dúbravici, v záhrade (vo fontáne) Záhrady – v Centre nezávislej kultúry a inde) a upozorniť prostredníctvom verejných čítaní na význam literatúry v súčasnej spoločnosti. Úryvky čítajú v intervaloch (15 min. čítanie, 15 min. presun na ďalšie miesto) herci alebo vybrané osobnosti miest a návštevníci putujú medzi jednotlivými miestami. Tento rok sa v Banskej Bystrici uskutočnila 30. apríla 2014 *Univerzitná noc literatúry*, ktorú pod vedením vyučujúcich organizujú študenti a študentky predmetu service learning. Tento projekt sa dá realizovať aj modifikovane – v menšej miere a rozsahu (napr. pre potreby školy, obce) –, preto ho ponúkame ako modelový.

Rovnako ako pre nás inšpiratívny projekt *European Literature Night* aj nami prispôsobená aktivita *Univerzitná noc literatúry* vychádza z vnímania (umeleckej) literatúry ako jedinečného kreatívneho média reagujúceho na jednotlivca i hodnoty spoločnosti, v ktorej žije. Cieľom tohto kultúrneho podujatia je priblížiť súčasnú literatúru širokému publiku inovatívnym spôsobom prostredníctvom série verejných čítaní a sprievodných akcií (<http://www.literaturenights.eu/2013/>).

Spoznajúc potreby našich študentov/študentiek a komunity (ale aj školy), sme sa rozhodli zorganizovať takýto typ podujatia. Jeho organizačný výbor tvorí 11 študentiek a jeden študent, ktorí spolupracujú s tromi tútorkami z radu riešiteľského kolektívu. Takýmto vymedzením vzťahu sa docielilo, že ťažisko organizačnej zodpovednosti je na strane študentiek a študenta. V úvodných fázach uvažovania o podujatí (november/december 2013) si najmä pod tlakom divergencie nápadov bytostne uvedomili praktický rozmer teoretických informácií o tímovej práci a funkcii tímových rol. Tento moment môžeme ako pozorujúce tútorky hodnotiť ako kľúčový pre všetky budúce aktivity podujatia organizujúcej skupiny. Príprava *Univerzitnej noci literatúry* samotnými študentkami a študentom im dáva možnosť preniesť vedomosti (teoreticko-praktická príprava realizovaná formou dvoch vyučovacích blokov v októbri 2013) a ich dovtedajšie skúsenosti do novej praktickej situácie. Sú nútení pružne reagovať na všetky fázy – plánovanie, plánovanie v čase, organizovanie, realizovanie a následne vyhodnotenie akcie. Na spoločných stretnutiach odhaľujú výhody a nevýhody skupinovej práce, sú vedení k priebežnej reflexii vlastnej, aj skupinovej účasti v danej fáze plánovania, zdokonaľujú si komunikačné zručnosti nielen v skupine a v rámci skupinovej roly, ale aj vo vzťahu ku komunite a organizácii. Absolvujú sériu stretnutí s cieľom získať povolenie na organizovanie podujatia tohto typu, partnerov pre podujatie, ako aj sponzorov podujatia, čo ich núti k dôslednej príprave nielen na úrovni komunikácie, ale aj argumentácie, propagácie, spoznávajú legislatívne aj funkčné

zákulisie fungovania univerzity či mesta. Hľadajú efektívne formy propagácie, zvažujú jej načasovanie, koordinujú PR podujatia, chápu nutnosť stratégie pri výbere čítacích miest, ako aj pri oslovovaní čítajúcich a pod. *Univerzitná noc literatúry* organizovaná študentkami a študentom dáva priestor pre naplnenie tých potrieb, ktoré „vítazili“ v oboch prieskumoch – rozvoj komunikačných zručností (schopnosť vcítiť sa, aktívne počúvať, vedieť vyjadriť svoj názor, viesť konštruktívny dialóg...); využitie teórie zo školy v praxi; spoznanie nových ľudí, rozvoj medziľudských vzťahov; rozvoj zručností v oblasti projektovania (napláňovať aktivitu/akciu, zrealizovať ju, vyhodnotiť, napláňovať rozpočet); rozvoj organizačných schopností; ale aj odreagovanie sa, odbúranie stresu a zábava. Zároveň, pretože ide o sériu čítaní, sa prípravou *Univerzitnej noci literatúry* podieľajú na výbere textov. V prvej fáze boli vymedzené kritéria výberu – 1. súčasne aktuálne v spoločnosti rezonujúce diela slovenských či zahraničných autorov/autoriek; 2. snaha o analógiu/vzťah medzi textom, miestom jeho čítania a čítajúcim/čítajúcou; 3. cieľ čítania/počúvania čítaného. Až následne sa vytváral návrhový list diel, v poslednej fáze sa identifikovala časť textu určená na čítanie.

Domnievame sa, že predstavený model *Univerzitnej noci literatúry* môže byť inšpiratívnym, pričom môže byť realizovaný v obmenách s ohľadom na aktuálne potreby a ciele. Základnými variantmi aktivity uskutočnenej napríklad v priestore školy potom sú: 1. podujatie zorganizované učiteľmi pre žiakov a napríklad aj rodičov, kde žiaci budú iba cieľovou skupinou, tzv. počúvajúcimi čítania; 2. podujatie zorganizované učiteľmi v spolupráci s menšou skupinou žiakov pre žiakov a rodičov; 3. variant podujatia rovnaký ako príklad dva, avšak v tomto prípade by žiaci dané úryvky aj čítali.

Záver

Sme presvedčené, že stratégia service learning môže mnohé požiadavky zo strany študentov a študentiek saturovať, čo sa ukázalo aj v ohlasoch po absolvovaní prvého semestra voliteľného univerzitného predmetu service learning 1 na UMB v Banskej Bystrici. Pri jeho nasadení do ponuky štúdia sme vychádzali (aj) zo záverov vyplývajúcich z výskumných zistení, ktoré uvádzajú pozitívne aspekty učenia sa prostredníctvom služby iným: 1. žiaci a žiačky si môžu vytvárať spojenia medzi abstraktnými konceptmi naučenými počas teoretickej prípravy a ich reálnou aplikáciou; 2. prostredníctvom interakcie s inými sa môže podporovať skôr hlboký ako povrchný prístup k štúdiu; 3. u žiakov a žiačok sa môžu rozvíjať všeobecné i kľúčové spôsobilosti, ktoré sú použiteľné aj v iných kontextoch, zvlášť vo svete práce; 4. povzbudzuje žiakov a žiačky k angažovaniu sa na sociálnych hodnotách (služba iným, recipročné učenie, zapájanie sa do komunity) (Hall, D. – Hall, I., 2002).

PodĎakovanie

Príspevok je súčasťou riešenia projektovej aktivity *Rozvoj inovatívnych foriem vzdelávania* na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici ITMS 26110230077 podporené zo zdrojov Európskej únie.

Literatúra

BARIAKOVÁ, Z. – KUBEALAKOVÁ, M. Tvorivá aplikácia vedomostí a zručností zo slovenského jazyka a literatúry v stratégii service learning. In: *Tvorivosť v škole – škola tvorivosti*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2013, s. 8 – 17. ISBN 978-80-555-0967-9.

- COOPER, M. *The Big Dummy's Guide to Service-learning: 27 Simple Answers to Good Questions on: Faculty, Programmatic, Student, Administrative, Non Profit Issues*. Dostupné na: <http://www.fiu.edu/~time4chg/Library/bigdummy.html> [2013-04-01]
- ELIÁŠOVÁ, V. Čitateľská gramotnosť a tvorivé písanie. In: *Stav a rozvoj funkčnej gramotnosti*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2009, s. 90 – 94. ISBN 978-80-89225-46-0. Dostupné na: http://www.nucem.sk/documents//26/zbornik/zborn%C3%ADk_mcg_2009.pdf [2013-10-12]
- EYLER, S. J. – GILES, E. D. – STENSON, M. Ch. – GRAY, J. Ch. *At A Glance: What We Know about the Effects of Service-Learning on College Students, Faculty, Institutions and Communities, 1993 – 2000*. 3. ed. Vanderbilt: Vanderbilt University, 2001. 121 pp.
- FISKE, B. E. *Learning in Deed. The Power of Service-Learning for American Schools. A Report from National Commission on Service Learning*. Battle Creek: W. K. Kellogg Foundation, 2001. 61 pp.
- GAVORA, P. a kol. *Ako rozvíjať porozumenie textu u žiaka*. Nitra: Enigma, 2008. 193 s. ISBN 978-80-89132-57-7.
- GERMUŠKOVÁ, M. *Literárny text v didaktickej komunikácii (na 2. stupni základnej školy)*. Prešov: Prešovská univerzita, 2007. 119 s. ISBN 978-80-8068-594-2.
- GRAY, M. J. – ONDAATJE, E. H. – ZARAKAS, L. *Combining Service and Learning in Higher Education. Summary report*. Washington: RAND, 1999, pp. 8 – 9. ISBN 0-8330-2757-3.
- HALL, D. – HALL, I. Incorporating change through reflection: community based learning. In: *Academic and Educational Development: Research, Evaluation and Changing Practice in Higher Education*. London: Kogan Page, 2002. 239 pp.
- KOLIBA, J. Ch. – CAMPPELL, K. E. – SHAPIRO, C. The Practice of Service Learning in Local School-Community Context. In: *Educational Policy*, 2006, No. 20, pp. 685 – 686.
- KOPÁČIKOVÁ, J. – HRDINÁKOVÁ, Ľ. – GAŠPAROVIČOVÁ, A. *Čítanie mládeže v Slovenskej republike. Interpretácia výsledkov výskumu*. Košice: SAK, 2011. 100 s. Dostupné na: <http://www.sakba.sk/dokumenty/2011/citanie-mladeze.pdf> [2013-10-12]
- KORŠŇÁKOVÁ, P. – KOVÁČOVÁ, J. – HELDOVÁ, D. *Národná správa OECD PISA SK 2009*. Bratislava: Národný ústav certifikovaných meraní, 2010. 60 s. ISBN 978-80-970261-4-1.
- KORŠŇÁKOVÁ, P. – KOVÁČOVÁ, J. *Národná správa OECD PISA SK 2006*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2007. 56 s. ISBN 978-80-89225-37-8. Dostupné na: http://www.vyskummladeze.sk/images/stories/iuventa/DAVM_016/publikacie/pisa2006_nsprava.pdf [2013-10-12]
- LESŇÁK, R. *Literatúra medzi ľuďmi*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1977. 252 s.
- LIESSMANN, P. K. *Teorie nevzdělanosti : Omyly společnosti vědění*. Praha: Academia, 2010. 128 s. ISBN 978-80-200-1677-5.
- OBERT, V. Paradoxy školského literárneho vzdelávania v teórii a praxi. In: *Pedagogická revue*, roč. XLV, 1994, č. 1, s. 6 – 17. ISSN 1335-793X.

PISA 2012 : Prvé výsledky medzinárodného výskumu 15-ročných žiakov z pohľadu Slovenska. Bratislava: NÚCEM, 2013. Dostupné na: http://www.nucem.sk/sk/medzinarodne_merania/project/5 [2013-10-12]

POLGÁRYOVÁ, E. *Testovanie matematickej a čitateľskej gramotnosti. Akí úspešní boli žiaci 9. ročníka ZŠ v školskom roku 2009/2010? Výskumná správa.* Bratislava: NÚCEM (Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania), 2010. 39 s. ISBN 978-80-970261-3-4.

Adresa autoriek

PaedDr. Zuzana Bariaková, PhD.

Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

zuzana.bariakova@umb.sk

Mgr. Martina Kubealaková, PhD.

Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Tajovského 40, 974 01 Banská Bystrica

martina.kubealakova@umb.sk